

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2014

Lärarytbildningen

15 hp

Utvecklingssamtal i förskolan

- "En kvalitativ studie om några pedagogers konstruktioner av utvecklingssamtal i förskolan"

Författare

Annika Ekdahl

Handledare

Agneta Jonsson

www.hkr.se

Utvecklingssamtal i förskolan

- ”En kvalitativ studie om några pedagogers konstruktioner av utvecklingssamtal i förskolan”

-

Abstract

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap och en diskussion om hur några pedagoger beskriver konstruktionen av utvecklingssamtal på förskolan samt hur pedagogerna beskriver det innehåll som de anser bör finnas med vid ett utvecklingssamtal.

Studien har genomförts med utgångspunkt från ett konstruktionistiskt perspektiv med hjälp av en mindre enkätundersökning samt en fördjupad intervjustudie där svaren sedan har bearbetats kvalitativt. Bearbetning av materialet har gjorts genom att tolka innebörder och konstruera kategorier efter de svar som erhållits.

Resultatet av studien visar att de deltagande pedagogerna använder sig av fortlöpande anteckningar under terminen, multimedia såsom Ipad och digitalkamera och pedagogisk dokumentation samt barnkonferens när de förbereder sig inför ett utvecklingssamtal. Pedagogerna anser också att de viktigaste delarna att ta upp vid ett utvecklingssamtal är barnets utveckling och lärande, information från föräldrar, föräldrarnas tankar och önskemål samt barnets trivsel och trygghet på förskolan. En viktig aspekt är relationen mellan föräldrarna och pedagogerna där både denna studies respondenter och tidigare forskning är samstämmiga, en god relation är grunden till hur utvecklingssamtalet uppfattas.

Ämnesord: förskola, förskollärare, utvecklingssamtal, formella samtal, samtalsunderlag, pedagogisk dokumentation, relationen med föräldrarna.

Förord	3
Bakgrund	4
Styrdokument	5
Syfte.....	6
Frågeställning	6
Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt	7
Samverkan mellan hem och förskola	7
Utvecklingssamtalets konstruktion.....	9
Pedagogers uppdrag.....	10
Pedagogisk dokumentation- ett arbetsverktyg.....	10
Teoretisk utgångspunkt	12
Metod.....	14
Val av metod.....	14
Val av undersökningsgrupp.....	14
Genomförande	15
Bearbetning av material.....	16
Etiska överväganden.....	16
Resultat	17
Samtalsunderlag	17
Dokumentation	19
Tillsammans med barnet.....	19
Barnkonferens.....	20
Relationer med föräldrarna.....	21
Läroplanen som utgångspunkt.....	22
Fokusmål	23
Analys.....	23
Hur konstruerar pedagogerna struktur inför genomförandet av utvecklingssamtalet?	23
Hur konstruerar pedagogerna innehåll inför utvecklingssamtalet?	24
Diskussion	26
Metoddiskussion.....	26
Resultatdiskussion	26
Förslag till fortsatt forskning	28
Referenslista	29
Bilagor	32

Förord

Ett stort tack riktas till min handledare Agneta Jonsson som på ett mycket positivt och konstruktivt sätt har väglett mig under arbetets gång. Det har stundtals varit tungt att genomföra detta arbete på egen hand men Agneta har varit en hjälpande hand under hela processen.

Jag vill även rikta ett stort tack till min familj för ert stöd under skrivandets gång. Det har varit en utmaning att få vardagen att gå ihop med en liten bebis bredvid som också har velat ha sin beskärda del av uppmärksamheten när mamma har behövt skriva.

Slutligen vill jag tacka mina respondenter för att de tog sig tid att genomföra enkätundersökningen.

TACK, ni är guld värda!

Bakgrund

Efter att ha arbetat på en förskola i snart sex år och genomfört ett flertal utvecklingssamtal så funderar jag över hur man som pedagog konstruerar ett utvecklingssamtal som känns givande och utvecklande för föräldrarna och som speglar barnets utveckling och lärande i förhållande till läroplanens intentioner.¹

Under mina VFU-perioder så har det getts möjlighet att delta vid några utvecklingssamtal och tillsammans med min handledare gå igenom de förberedande underlag som de hade på förskolan. Det har varit allt från färdiga samtalsunderlag, som bara ska fyllas i, det har även varit mer fria mallar där pedagogen har fått fylla i efter vad de anser ska vara med. I tidningen Förskolan (Tora Villanueva Gran, 2010) gör artikelns författare en sammanfattning och för en diskussion om tidigare forskning om utvecklingssamtal i förskolan. Artikeln beskriver hur vardagen ser ut för många familjer och menar på att de inte spenderar så mycket av sin vardag tillsammans inom familjen. Konsekvenserna av det blir att pedagogerna oftast vet mer om barnens vardag och aktiviteter på förskolan och att det därför är viktigt att föräldrarna diskuterar med pedagogerna varje dag om hur deras barns dag har varit. Vidare menar artikelns författare (Villanueva-Gran (2010) att det i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) finns det endast en mening om utvecklingssamtal och att det inte framkommer några instruktioner på hur de ska genomföras utan att det är upp till varje kommun eller förskola att konstruera en mall/agenda för hur utvecklingssamtalet ska struktureras.

I förskolans styrdokument Läroplan för förskolan (Skolverket, 2011) uttrycks syfte och innehåll för utvecklingssamtalen. Där anges att arbetslaget skall:

”Föra fortlöpande samtal med barnens föräldrar om barnets trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal minst en gång varje år.”

(Skolverket, 2011 s. 13)

Förskollärarens ansvar är ”utvecklingssamtalets innehåll, utformning och genomförande” (a.a).

¹ Delar av den teoretiska bakgrunden, delen som beskriver Reggio Emilia, har jag använt från en uppsats som påbörjades hösten 2007 men aldrig färdigställdes. Jag har fått medgivande från min dåvarande medförfattare att använda de delar av teorin som jag ansåg vara relevanta för min teoretiska bakgrund, i min uppsats.

Styrdokument

I den senaste läroplanen så har förskolläraren fått ett uppdrag när det gäller det pedagogiska ansvaret på förskolan och utvecklingssamtalet. Vidare i läroplanen så står det att förskolläraren har huvudansvaret för utvecklingssamtalet, men det är inte uttalat att det är just förskolläraren som ska hålla i det. Åter till vad förskolans styrdokument säger om utvecklingssamtalets utformning, så är det upp till varje förskollärare att genomföra samtalet *hur* pedagogen vill men att det finns reglerat med vissa formuleringar kring *vad* som ska finnas med i ett samtal. I Skolverkets Allmänna Råd (Skolverket, 2005) finns det råd och information om hur läroplanens strävandemål kan tolkas. Bland annat står det att förskollärare *bör* se till att utvecklingssamtalet bygger på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande samt att förskolan absolut inte får jämföra barnet med någon annan än sig själv eller jämföra med några fastställda normer.

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) så kan det tolkas som att endast förskolläraren får genomföra utvecklingssamtalet, vidare i skolverkets allmänna råd (Skolverket, 2005) kan det tolkas som att vem som helst i personalgruppen kan genomföra samtalet. Beskrivningen i skolverkets allmänna råd är bra att ha i åtanke då det går att tolka läroplanen för förskolan som att endast förskolläraren får hålla i samtalet.

Som underlag för utvecklingssamtalet kan dokumentation som ska göras enligt förskolans läroplan användas. Denna dokumentation handlar om att följa barns utveckling och deras lärprocesser. Det som förskolläraren och föräldrarna samtalar om under ett utvecklingssamtal ska göra att barnet kommer framåt i sin utveckling samt att läraren diskuterar i samråd med vårdnadshavare vad de tycker förskolan ska uppmuntra ytterligare i deras barns utveckling. Det står dock inte ordagrant i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) vad utvecklingssamtalet ska innehålla utan att det är förskollärens ansvar att bestämma innehåll för samtalet.

Enligt Skolverkets Allmänna råd (2005) är det viktigt att kommunen och förskolorna har ett system för uppföljning och utvärdering av målen och kvalitén på förskolan. För att kunna utvärdera förskolan så måste pedagogerna först dokumentera barnens utveckling och lärande för att sedan kunna utvärdera och utveckla sin verksamhet. Det framgår också att det inte är samma sak att dokumentera och att göra pedagogisk dokumentation, vilket kan vara svårt för

enskild att veta vilket som är vilket. En förklaring till dessa två begrepp finns under kapitel pedagogisk dokumentation.

Enligt Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) så är det förskolläraren som ansvarar för utvecklingssamtalets innehåll, utformning och genomförande. Det är däremot arbetslagets ansvar att ha fortlöpande samtal med barnens föräldrar om hur barnet trivs, hur hen utvecklas och lär sig både i och utanför förskolan och att utvecklingssamtal genomförs minst en gång varje år.

Läroplanen förespråkar därmed att pedagoger, förutom att diskutera barnets trivsel på förskolan, också ska prata om utveckling och lärande både i och utanför förskolan. Nu är det inte bara utveckling och lärande på förskolan, utan nu är det också i hemmet. Det är förskollärarens ansvar att se till att utvecklingssamtalet genomförs och vad det har för innehåll, vilket gör det intressant att studera närmare hur de beskriver denna del av sitt arbete.

Syfte

I min studie undersöks hur ett antal förskollärare på 6 olika förskolor konstruerar sina utvecklingssamtal med fokus på planering, genomförande och innehåll. Genom resultaten hoppas jag bidra till en bredare kunskap och diskussion om utvecklingssamtal i förskolan.

Frågeställning

- Hur konstruerar pedagogerna struktur inför genomförandet av utvecklingssamtalet?
- Hur konstruerar pedagogerna innehåll inför utvecklingssamtalet?

Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt

Under detta avsnitt redogörs det för tidigare forskning och litteratur som rör ämnet utvecklingsamtal i förskolan samt vilken teoretisk utgångspunkt som genomsyrar arbetet.

Samverkan mellan hem och förskola

Christina Gars (2006) talar om att i de moderna postindustrialismens samhälle är individualitet ett ideal. Dagens föräldrar har helt andra krav på sig än gårdagens. Samtidigt som de är småbarnsföräldrar ska de förverkliga sig själva och få en ordentlig karriär. Föräldraskapet har förts ut i det offentliga och blivit ett föremål för granskning på ett sätt som tidigare inte fanns. Birgitta Kennedy (1999) beskriver att personalen på förskolan ska utgöra ett komplement till föräldrarna. Den dagliga ”tamburkontakten” är grunden till ett bra samarbete mellan personal och föräldrar. Även genom dokumentation blir föräldrarna delaktiga i barnens vardag. Alla föräldrar kan inte vara närvarande på förskolan men alla föräldrar kan känna sig närvarande genom att följa dokumentationen.

Ann Åberg & Hillevi Lenz Taguchi (2005) menar på att det är viktigt med den dagliga kontakten. Då behöver de vuxna inte enbart prata om barnen utan även om all dagligheter. På detta sätt bygger pedagogerna upp en relation till föräldrarna som gör att de känner en lust att delta i möten och arbetsträffar. Karin Wallin (2003) menar att det är viktigt att föräldrarna deltar som egna personer och inte enbart som Lisas pappa eller Pekkas mamma. Alla föräldrar vill ta del av sina barns vardag och det är pedagogernas ansvar att bjuda in till samarbete. Pedagogerna behöver beskriva sina tankar för föräldrarna men även vara öppna och vilja lyssna på hur föräldrarna tänker. Det gäller att skapa en lyssnande relation med föräldrarna, precis som med barnen

Gars (2006) kallar förhållandet mellan föräldrar och lärare för ”delad vårdnad”. Hon menar att föräldrar i alla generationer har haft delad vårdnad om sina barn med någon äldre släkting eller när barnstugorna kom så lämnades barnen där och förskollärarna blev de som fick dela ansvaret med föräldrarna. Men till skillnad från förr när släktingar och grannar såg efter barnen så har de som tar hand om barnen idag en särskild utbildning och är professionella inom sitt område.

Vissa föräldrar känner att det räcker med den dagliga kontakten som de får vid hämtning och lämning, andra vill gärna sitta ner i lugn och ro och prata om hur barnet verkligen har det på

förskolan. Då kan det vara bra med föräldrasamtal som inte behöver vara längre än en kort pratstund. Dock så är det utvecklingssamtalet som är inskrivet i styrdokumentet och pedagogerna måste erbjuda varje vårdnadshavare en möjlighet till att få komma på utvecklingssamtal. Återigen kommer ordet ”delad vårdnad” upp och på föräldrasamtal diskuteras ofta vad barnet behöver träna på hemma och vad barnet, med hjälp av förskolan, ska göra för att nå det målet och vad förskolläraren ska göra för att nå målet på förskolan (a.a.)

Maria Simonsson & Ann-Marie Markström (2013) skriver om att det har varit många benämningar på vad samtalen ska kallas. Först har de kallats ”föräldrasamtal”, senare kom ”enskilda samtal” och nu kallas det för ”utvecklingssamtal”. Detta är både en bra och en lite mindre bra förändring. Det som är bra med förändringen är att vi ska prata om något som ska utvecklas. Vad som är mindre bra är att diskutera om något som behöver ändras, att något är outvecklat. Det som bör finnas med är en bra relation till barnets föräldrar, det är viktigt att de känner förtroende för pedagogen som genomför utvecklingssamtalet.

John Steinberg (2008) betonar också att det är väldigt viktigt att det är en ömsesidig respekt från både föräldrar och pedagoger, den relationen är ytterst viktig då genomförandet av utvecklingssamtal ska göras.

2009 utkom en forskningsstudie av Eeva Hujala, Leena Turja, Maria Filomena Gaspar, Marika Veisson & Manjula Waniganayake kring hur pedagogerna, i fem europeiska länder, ser på samarbetet mellan hem och förskola/skola och deras uppgifter som pedagoger att interagera med barnens föräldrar. Studien visar att det finns vissa skillnader i pedagogernas förhållningssätt, både kommunalt och inom varje land. En påverkan kan vara vilken status läraryrket har i respektive land och hur pedagogerna ser på sitt yrke. De baltiska länderna samt Portugal fokuserade mest på rådgivning till föräldrarna och deras uppgifter som föräldrar. De nordiska länderna samt Portugal hade inte tagit fasta på betydelsen av relationen mellan föräldrar och pedagog då det, enligt deras nationella historia, är upp till varje förälders rätt att fostra sina barn. Det är alltså inte förskolans/skolans roll att fostra barnen (a.a) Detta skiljer sig något från hur det ser ut i Sverige, här har Gars (2006) beskrivit hur viktigt samarbetet mellan hem och förskolan är, en så kallad delad vårdnad.

Utvecklingssamtalets konstruktion

Utvecklingssamtal och samtal mellan förskola och vårdnadshavare har gått från att kallas enskilda samtal till kvartsamtal och senare till utvecklingssamtal för det är just det som ska omtalas; barnets utveckling och lärande. Det första samtalet som föräldrar brukar bjudas in till är ett ”inskolningssamtal”. Detta samtal brukar vara det allra första mötet mellan förskola och hem och det är oftast här den grundläggande relationen byggs upp. Detta samtal är viktigt då föräldrarna kan ha många frågor och funderingar kring hur det fungerar på förskolan. Pedagogerna har även chans att berätta om vad förskolan förväntar sig av föräldrarna och vad de kan förvänta sig av förskolan (Simonsson & Markström, 2013). Utvecklingssamtalet är en form av formellt samtal som sker mellan föräldrar och pedagoger. Markström (2008) beskriver hur föräldrar involveras i förskolan utvecklingssamtal genom de samtalsunderlag som skickas hem i förväg. De kan tolkas på två olika sätt, först som ett sätt att hjälpa föräldrarna att föreslå vad samtalet ska handla om och för det andra, ett sätt för pedagogerna att reglera utvecklingssamtalets innehåll.

”Ett syfte med pedagogisk dokumentation är att försöka synliggöra och förstå dessa konstruktioner, så att man som pedagog kan öppna sig för nya konstruktioner”

(Hillevi Lenz Taguchi, 1997. s.19)

Den dokumentation och reflektion som finns i arbetet kan oftast upplysa om vilket förhållningssätt och vilken barnsyn pedagogen har just då. Detta speglar sig sen i det sätt de utför sitt arbete på, ens sätt att dokumentera och hur de väljer att skapa barnens miljö (Lenz Taguchi, 1997).

I Simonssons och Markströms artikel (2013) så beskriver de två olika perspektiv på utvecklingssamtal, dels Gars (2002) som har studerat förskollärares och föräldrars upplevelser av utvecklingssamtal. I hennes studie framgår det hur förskollärarna förbereder sig inför ett utvecklingssamtal och vilka metoder de använder sig av såsom intervjuer, observationer och checklistor. I Markströms (2011) studie presenteras en analys av samtalen där Markström pekar mer på att samtalen har en funktion att binda samman hemmet och förskolan, det sker utbyte av information och görs en bedömning av barnet.

Pedagogers uppdrag

Åberg & Lenz Taguchi (2005) menar att det är i pedagogers sätt att möta barnen varje dag, i alla små händelser, som deras barnsyn blir synlig. Grunden till den pedagogiska verksamheten bygger på vilken bild pedagogen har av barnet. Det är barnet som ska stå i centrum på förskolan, vara ett subjekt. Det innebär att barnen inte ska vara objekt för personalens vård, omsorg och vad pedagogerna vill att de ska kunna. De vuxna måste koncentrera sig på att stärka det positiva hos barnen, för att stärka deras självkänsla. Barn drivs av sin undran och nyfikenhet, inte genom att bli sysselsatta av vuxna (Lenz Taguchi, 1997).

I Skolinspektionens kvalitetsgranskning (2012) av några förskolor i mellersta Sverige beskriver de hur förskolorna gör inför utvecklingssamtalen och hur de använder pedagogisk dokumentation. Skolinspektionen anser dock inte att förskolorna har något bra system för dokumentationen av enskilda barns utveckling och lärande. Skolinspektionen menar också att pedagogerna tror att de genom att vara tillsammans med barnen i lek och aktiviteter kan beskriva var barnen befinner sig i sin utveckling och sitt lärande.

”Pedagogerna fokuserar på vad barnen gjort och sällan görs jämförelser mot läroplanens mål att sträva mot.”

(Skolinspektionens kvalitetsrapport 2012, s.21)

Pedagogisk dokumentation- ett arbetsverktyg

Då pedagogisk dokumentation är en stor del av förskollärarens vardag, deras redskap för att kunna utvärdera verksamheten. Detta avsnitt tar upp hur pedagogisk dokumentation kan användas i förskolan och vid utvecklingssamtalet.

Gunilla Dahlberg, Peter Moss & Alan Pence (1999) beskriver att pedagogisk dokumentation är bland annat material som redogör för vad barnen säger och gör. Det kan vara handskrivna anteckningar, bandupptagningar eller videoinspelningar. Detta material används sedan som hjälpmedel för att reflektera över det pedagogiska arbetet. Pedagogen reflekterar såväl ensam som med andra pedagoger, på egen hand med barnen och med föräldrarna. Pedagogisk dokumentation ska inte förväxlas med barnobservation, som ofta handlar om att bedöma vad

barnet kan och inte kan. Pedagogisk dokumentation handlar istället om att se vad barnet har kapacitet att klara, utan förväntningar från pedagogerna.

Pedagogisk dokumentation avslöjar barnsynen pedagogen har vid en given tidpunkt. På samma sätt avspeglas det förhållningssätt och den barnsyn pedagogen har, i hur miljön är iordningställd och hur dokumentationen görs. Pedagogisk dokumentation ger både den vuxne och barnet möjlighet att ta makten över sitt eget lärande. Genom att dokumentera vad barnen ger uttryck för, säger och gör i olika sammanhang samt att lära sig något om sig själv som pedagog men framförallt att lära sig något om barnen; hur de upplever, förstår och uttrycker omvärlden. Vid arbete en ny arbetsplats och att arbeta på ett nytt sätt måste pedagogerna låta målen växa fram långsamt och parallellt under tiden de förändrar sitt arbetssätt. Det viktigaste är att de ser det utvecklingsbara och att allt kan förändras. Det första målet med pedagogisk dokumentation kan vara att dokumentera så mycket som möjligt av barnens arbete för att upptäcka vad som kan ge insikter om barns lärande och den egna rollen som pedagog. Ett annat mål bör vara att låta barnen ta tid på sig, att inte gå in och lösa problemen till dem (Lenz Taguchi, 1997).

Lise-Lotte Bjervås (2011) beskriver i sin avhandling pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg. Det är många som tycker att de använder sig av pedagogisk dokumentation, men för att det inte bara ska stanna vid dokumentation så måste det ingå reflektion av materialet. Pedagogen bör både reflektera själv och även tillsammans med barnen för att det ska betraktas som pedagogisk dokumentation.

Skolverket (2012) beskriver i sitt stödmaterial för pedagogisk dokumentation i förskolan att pedagogisk dokumentation är ett utforskande arbetssätt där de vuxna är medskapare av kunskap. Materialet förklarar också det konstruktionistiska synsättet på pedagogisk dokumentation, vilket innebär att målet inte är att pedagogerna bestämmer sig på förhand om vilken kunskap som ska uppstå i barnens utforskande.

”Ett konstruktionistiskt synsätt utgår från att kunskap, liksom verkligheten – världen, människorna och samhället- är något föränderligt och i ständig tillblivelse, något som vi alla är delaktiga i att skapa. Kunskap ses som något som med nödvändighet är skiftande och föränderligt som uppstår och förändras i möten med andra människor och miljöer och som något som förhandlas fram gemensamt i olika loka diskursiva sammanhang.”

(Skolverket 2012, s.21)

Elisabeth Nordin-Hultman (2004/2011) menar att i den konstruktionistiska teorin får språket en stor betydelse då det anses vara det huvudsakliga verktyget för att fånga kunskap. Hon menar att språket är med och skapar tillvaron.

2004 kom det en uppmärksammas c-uppsats skriven av Lena Bertilsson och Britt-Marie Åberg ”Mätas eller mötas” om hur de individuella utvecklingsplanerna (IUP) såg ut i förskolorna. De beskriver en IUP som är rak och tydlig samt ser likadan ut för varje barn, det som ska utvärderas är barnets psykiska utveckling och vilka insatser som eventuellt kan behövas.

Bertilsson och Åberg menar vidare att dessa IUP:er begränsar pedagogerna i deras sätt att uttrycka sig samt att de inte tar upp barnens lärande utan är koncentrerade på barnets utvecklingsområden. De medverkande respondenterna i studien beskriver att de använder IUP som en pedagogisk planering för barnet, de ser IUP som ett stöd för att kunna utvärdera vad barnet har lärt sig. Läroplanen (Skolverket, 2011) lägger tyngdpunkten på att det är barnets individuella förmåga och lärande som ska vara i fokus men det finns inga belägg för att skriva en IUP för varje barn. Det är verksamheten som ska utvärderas, inte barnen.

”En annan tänkbar tolkning är att materialet leder till subjektiva bedömningar på barns utveckling. Genom att klassificera barnets utveckling i förutbestämda områden och vad de ska kunna vid en viss ålder så kan en rimlig tolkning vara att det speglar en barnsyn som har sin grund i utvecklingspsykologin, där man grupperar barn utifrån allmänna scheman och utvecklingsnivåer.”

(Bertilsson & Åberg, 2004 s.30)

Teoretisk utgångspunkt

Flera av de förskolor som mina enkäter delats ut till är inspirerade av Reggio Emilia vars förhållningssätt handlar om ett *konstruktionistiskt* synsätt på den pedagogiska verksamheten. Det konstruktionistiska synsättet tolkar jag utefter Lenz Taguchi (1997) beskrivning, som att pedagogen ser exempelvis miljö, förhållningssätt till barnen och till kollegor. Pedagogerna själva är med i denna förändring, medvetet eller omedvetet. En pedagog som praktiserar ett konstruktionistiskt arbetssätt måste våga göra fel, den måste vara positiv till förändringar (a.a). I ett konstruktionistiskt perspektiv anses barnsyn och förhållningssätt som något föränderligt; barnen förändras med tiden. Med andra ord; barnet ”blir” istället för ”är”.

Nedan följer en beskrivning av detta förhållningssätt som jag fann i en rapport från ett förskole projekt i Farsta:

”Ett konstruktionistiskt perspektiv bryter med idén om en inre kärna som vi så att säga bär med oss oavsett vilka situationer eller sammanhang vi är i. Här tänker man sig att vi ständigt blir till, vi konstrueras och konstruerar oss själva olika i olika situationer.”

(Hultman, 2007 s.13)

I den *socialkonstruktionistiska*² synen på människan ersätter konstruktion beskrivning och upptäckt:

”Sanningen om barnet och dess inre natur är inte något vi upptäcker och som finns inuti barnet, utan det är något vi konstruerar genom språket och de kategorier vi använder för att beskriva barnet”

(Dahlberg, 2003 s.8).

Åberg & Lenz Taguchi (2005) pekar på att pedagogerna, utifrån läroplanen, inte längre kan lotsa fram barnen till svar på deras frågor. De menar även att lärande inte kan bygga på att vuxna äger all kunskap som de sedan ska förmedla till barnen. De anser att lärande bygger på ett samspel mellan barnen, miljön och vuxna. Det är upplevelser och den egna nyfikenheten som utgör grunden för lärande. Då måste pedagogen lämna sin roll som förmedlingspedagog och istället ha en medforskande roll, med andra ord en pedagog som har vilja och lust att lära sig nytt tillsammans med barnen. Allt detta hör ihop med hur de kan se barnens utveckling och lärande. Jag tolkar det som att om man är en medforskande pedagog så får man en inblick i barnens vardag och får en helhet på verksamheten som kan berika samtalet.

Gunilla Dahlberg (2003) beskriver vidare det konstruktionistiska synsättet på barnet och utvecklingssamtalet som hör ihop med pedagogens barnsyn. Ser pedagogerna det kompetenta barnet och låter barnen vara delaktiga i förberedelserna och genomförandet av utvecklingssamtalet så återkopplar samtalet hela tiden till barnet och dess utveckling och lärande. Utvecklingssamtal skiljer sig åt genom att det är olika familjer med olika erfarenheter om är med i utvecklingssamtalet och det gör att det ena utvecklingssamtalet inte är det andra likt. Man får konstruera nya sätt att samtala på (a.a). Det teoretiska perspektivet kommer att genomsyra min tolkning av resultatet samt diskussionen.

² konstruktionistiskt perspektiv ”går ut på att sociala företeelser och deras mening är något som sociala aktörer kontinuerligt får till stånd. Synsättet innebär att sociala kategorier inte bara skapas via socialt samspel utan att de också befinner sig i ett tillstånd av ständig revidering.” (Alan Bryman, 2011 s. 33)

Metod

Detta avsnitt behandlar de val som gjorts för undersökningens utformning och tillvägagångssätt, materialets bearbetning samt vilka etiska överväganden som gjorts.

Val av metod

Jag har valt att göra en kvalitativ enkätundersökning samt en fördjupande intervjustudie. Enligt Alan Bryman (2011) innebär en kvalitativ enkätundersökning att enkäten har öppna svar där respondenterna inte kryssar i påstående och färdiga svar. Ibland finns det vissa fördelar med enkäter såsom att enkäter är snabbare att administrera, de är lättare att anpassa efter respondenternas behov och tid samt att alltid ställa frågorna på samma sätt jämfört med frågeställning vid exempelvis intervju (a.a). Dock så har det inneburit vissa nackdelar med enkäterna då det ibland har varit svårt att tolka och få ut information från enkätsvaren och efter att ha fått in mindre antal svar än förväntat så valde jag att komplettera med strukturerade intervjuer (Martyn Denscombe, 2000). Jag valde att göra en intervjuguide, eftersom den här undersökningen genomfördes av endast en person ansågs det underlätta för mig att ha en viss kontroll av vilka frågor som ställdes och att det blev, som Steinar Kvale & Svend Brinkman (2009) beskriver, samma frågor till varje respondent även om de inte alltid togs i samma ordningsföljd. När intervjuerna genomfördes så berättade jag först för respondenterna att hela intervjun kommer att spelas in, i syfte att senare kunna göra en transkribering av deras svar. Jag använde mig av ett ljudinspelningsprogram på mobiltelefonen då Jan Trost (2005) beskriver att användning av bandspelare/röstinspelning underlättar när författaren senare ska lyssna och transkribera sin text. Författaren kan då lyssna till olika tonfall, respondenternas ordval och författaren kan lyssna upprepade gånger på intervjun för att se om frågorna kan ställas i en annan följd eller om det skulle varit fler följdfrågor. Jag valde att använda mig av samma frågeföljd för att underlätta transkriberingen och analyseringen. Det är även positivt att den som intervjuar kan koncentrera sig på själva intervjun istället för att föra anteckningar under tiden (a.a).

Val av undersökningsgrupp

Bryman (2011) beskriver slumpmässiga val av respondenter som ett sannolikhetsurval där man använder sig av randomiserat utvalda förskolor och respondenter. När jag gjorde mitt urval av förskolorna så valde jag därför att ta kontakt med förskolecheferna på respektive område i kommunen. De i sin tur fick slumpvis välja ut de förskolor som de ansåg kunde vara med i undersökningen. Förskolorna är kommunala förskolor och ligger i en stad i Skåne. I

efterhand så har det visat sig att övervägande antal av de förskolor som har blivit utvalda att vara med är pedagogiskt inspirerade av Reggio Emilia, vilket inte har varit medvetet. Det är endast förskollärare som har fått svara på enkäten då kommunen har valt att tolka läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) som att det endast är förskolläraren som ska hålla i utvecklingssamtalet. Förskollärare förväntas ta ett större pedagogiskt ansvar för verksamheten och utvecklingssamtalet. Innan utformningen av intervjuguiden gjordes, kontaktades först de förskolor som deltagit i enkätundersökningen, en tanke väcktes om att det hade varit bra att intervjua någon av de som svarat på enkäten men på tre förskolor så möttes förfrågan av nekande svar, det fanns inte tid till att avvara någon pedagog till intervju. Avslutningsvis så fick jag sju stycken respondenter att delta i intervjustudien och av dessa sju hade sex respondenter svarat på den inledande enkätundersökningen.

Genomförande

Jag tog kontakt med förskolecheferna för respektive område och bad dem att undersöka om någon av deras förskolor skulle vilja vara med i min undersökning. Jag förklarade att jag gör en enkätundersökning om utvecklingssamtal i förskolan och hur pedagogerna ser på förberedelse och genomförande av dessa. Förskolecheferna fick sedan återkomma till mig om deras pedagoger ville vara med i undersökningen. De fick sedan i sin tur enkätfrågorna per e-post och kunde vidarebefordra dem till respektive förskolor och pedagoger. Jag valde att skicka ut mina enkäter både per e-post och i två fall så besöktes de utvalda förskolorna och då lämnades samt hämtades enkäterna vid deadline. Ett datum för inlämning/hämtning bestämdes på de förskolor som besöktes och sedan skickades några påminnelser per e-post för att det inte hade kommit in så många svar som förväntat. Det blev sammanlagt 6 olika förskolor på 4 olika rektorsområden och 17 förskollärare med olika bakgrund såsom ålder, etnicitet och antal arbetsverksamma år, som deltagit i enkätundersökningen. Det vill påtalas, att det är 17 olika pedagoger som har svarat på enkäten och det inte rimligtvis kan antas att det ges samma svar från de som arbetar på samma förskola, det är 17 personer, med olika erfarenheter och olika tolkningar av läroplanen, som har svarat.

När jag sedan genomförde mina intervjuer så kontaktades respektive förskola och tillfrågades om de ville delta i intervju, några var genast positiva och ville gärna vara med medan andra ansåg sig ha dåligt med tid. Pedagogerna på förskolan fick prata ihop sig om vilka som ville vara med på intervju och sedan återkopplade de till mig och vi kunde bestämma en tid och dag som passade deras verksamhet. Dagen för intervjun så anlände jag i god tid för att höra

mig för om vilket rum de ville att intervjun skulle genomföras i, samt hur lång tid de hade avsatt, jag hade redan förboktat ca 30 min för intervjun, och för att informera mina respondenter om att jag använde mig av röstinspelning för att sedan kunna transkribera deras svar. Respondenterna fick också information om vad uppsatsen handlar om och att allt de sa skulle anonymiseras, detta redogjordes redan när enkäterna genomfördes och när jag ringde för att be om en intervju. Efter transkriberingen raderades inspelningen av deras intervju.

Bearbetning av material

Under bearbetningen av mitt material så har först alla mina enkäter skrivits ut och sedan transkriberats till ett dokument för respektive enkätfråga (bilaga 1). Jag har sedan gått igenom svaren med en överstrykningspenna där jag har markerat det som varit återkommande bland respondenternas svar. Dessa utskrifter har jag sedan läst igenom om och om igen. Efter att upprepade gånger ha läst igenom svaren i enkätundersökningen så fastnade jag för olika ord som är liknande i respondenternas svar. Kategorierna har sedan konstruerats utifrån den teoretiska utgångspunkten och respondenternas svar.

Efter att ha transkriberat alla intervjuerna ordagrant så gjordes en öppen kodning av respondenternas svar (Kvale & Brinkman, 2009). Öppen kodning betyder att man knyter ett eller flera nyckelord till en del av texten för att sedan kunna identifiera likheterna av respondenternas uttalanden (a.a.). Jag skrev ut varje intervju och läste noggrant igenom dem, en och en, under läsningen skrev jag nyckelord i kanten för att sedan kunna sammanfatta i ett större perspektiv. Jag gjorde sedan ett urval av de svaren jag fick och konstruerade kategorier som redovisas i resultat och analys-delen.

Etiska överväganden

Respondenterna som har deltagit i min enkätundersökning och intervjustudie har innan svarstillfället blivit informerade om anledningen till varför jag gör min undersökning och vad jag kommer att använda deras svar till. Enligt Vetenskapsrådets etiska principer (Vetenskapsrådet, 2002) så finns det fyra olika krav som bör uppfyllas innan man påbörjar undersökningen; respondenterna ska vara väl informerade om vad det är för syfte med undersökningen, de bör även veta att de när som helst kan avbryta – deltagandet är frivilligt. Jag har även förklarat för respondenterna att det är anonyma enkäter samt intervjuer och att jag endast kommer att beskriva förskolorna utan att namnge dem. När studien är avslutad

kommer all data att raderas och enkäterna kommer att strimlas och röstinspelningen att raderas, enligt nyttjandekravet.

Resultat

För att förtydliga för läsaren nämns frågeställningarna återigen innan presentationen av resultat och analys.

- Hur konstruerar pedagogerna struktur inför genomförandet av utvecklingssamtalet?
- Hur konstruerar pedagogerna innehåll inför utvecklingssamtalet?

Efter öppen kodning av svarsmaterialet i enkät- och intervjustudien konstruerades kategorierna;

- Samtalsunderlag
- Dokumentation
- Tillsammans med barnet
- Barnkonferens
- Relationer med föräldrar
- Läroplanen som utgångspunkt

Samtalsunderlag

Inför utvecklingssamtalet så skickas det ut en inbjudan med tid och plats angiven för tillfället då samtalet ska äga rum. Tillsammans med denna inbjudan så skickar tolv av 17 respondenter ut ett samtalsunderlag som föräldrarna ska fylla i, antingen med den andra föräldern eller med sitt barn. Föräldrarna får här chansen att förbereda sig genom att beskriva sitt barn och skriva lite stödord inför utvecklingssamtalet så att de känner att de också är förberedda.

Respondenterna är överens om att det är viktigt att de är väl förberedda när de inleder ett utvecklingssamtal. Det är viktigt att ha alla anteckningar, eventuella filmer och foto lättillgängliga. De respondenter som använder sig av samtalsunderlag går igenom dessa med föräldrarna och ser och jämför svaren. Om förskola och vårdnadshavare har samma uppfattning om barnet, hens trivsel och utveckling. En av respondenterna beskriver att utvecklingssamtalet ska bygga på en dialog, det ska vara något positivt och utvecklande.

Respondenterna beskriver att de använder samtalsunderlagsfrågorna som en grund i utvecklingssamtalet och här kommer jag att beskriva några utav punkterna som finns med i dessa samtalsunderlag.

Föräldrafrågor inför utvecklingssamtal, enligt de samtalsunderlag jag har fått ta del av:

- Vad vill Ni veta mer om kring Ert barns tid på förskolan?
- Hur visar Ert barn att hon/han trivs eller inte trivs i förskolan?
- Hur upplever Ni föräldrar hämtning och lämning?
- Vilka speciella styrkor och förmågor har Ert barn?
- Vad berättar Ert barn om förskolan?
- Vilka intressen har Ert barn/leker ert barn med hemma?
- Vad är Ert barn med och påverkar i vardagen?
- Vad vill Ni att vi stödjer och uppmuntrar i ert barns utveckling?

Detta är frågor som de flesta av förskolorna skickar ut till föräldrarna, konstruerade genom att följa råden i läroplanen för förskolan 2011. Detta är återkommande i just den kommunen där studien har gjorts. På de förskolor som använder sig utav samtalsunderlag (bilaga 2) så förbereder sig pedagogerna genom att gå igenom samtalsunderlagets frågor så att de kan diskutera detta med föräldrarna. En pedagog svarade följande:

”För mig är det ju viktigt att dom iallafall ska ha funderat lite grann innan samtalet, så att dom har... ja ,tänkt igenom det lite grann om vad dom kanske vill ta upp och har funderat över, hur barnet fungerar på förskolan och vad dom själva tycker och så. Jag tycker egentligen inte att det gör något att dom inte har svarat skriftligt på varje fråga utan mer att dom har börjat och tänka lite grann ..så att dom inte kommer helt oförberedda.”

(Intervju 3)

Respondenterna beskriver att det är i huvudsak föräldrarnas önskemål som styr vad som ska sägas under utvecklingssamtalet.

”Det som föräldrarna själva önskar diskutera. Hur barnet mår och trivs, hur barnet lär och utforskar. Utvecklingsmöjligheter- hur jobbar vi vidare med barnet i gruppen?”

(Enkät 12)

Respondenterna går igenom gemensamma frågor från samtalsunderlaget och sedan är det föräldrarnas intresse som styr. Någon beskriver att deras föräldrar mest är intresserade av att veta om deras barn har ätit, sovit och bajsat, allt annat är bara en bonus. Många av

respondenterna anser att det är föräldrarnas önskemål som styr genomförandet av utvecklingssamtalet.

Dokumentation

Inför ett utvecklingssamtal så förbereder sig respondenterna på liknande vis genom att samla på sig material och anteckningar om barnet. De gör observationer av barnet där de ser tittar på barnet som enskild person och hur barnet är i gruppen. Respondenterna tittar också på den pedagogiska dokumentationen och försöker se barnets utveckling under terminen. Många utav förskolorna använder sig av IKT; de visar filmer och bildspel på Ipad eller dator som måste förberedas genom observationer och dokumentation av barnet. På frågan om vilken dokumentation pedagogen använder inför utvecklingssamtalet menar en lärare att denne:

”Kollar igenom anteckningar, material, material som jag ska ha med finns, anteckningar, film, foto, pedagogisk dokumentation, observationer, dokumentationer. Jag vill att föräldrarna ska se barnet och dess utveckling.”

(Enkät 1)

Under terminen samlas barnens alster i en pärm/portfolio och denna tas sedan med till utvecklingssamtalet så att föräldrarna kan titta i den.

Tillsammans med barnet

En av förskolorna förbereder utvecklingssamtalet tillsammans med barnet genom att genomföra barnintervjuer samt visa och diskutera med barnet om vad som ska tas upp under utvecklingssamtalet. Så här svarade en pedagog på frågan om de låter barnen vara med i förberedelserna inför utvecklingssamtalet samt om barnen får vara med på utvecklingssamtalet:

”Ja och nej, de yngre barnen-nej och ja för fem- och sex åringar som är med vid ett avslutande samtal innan de ska börja i förskoleklass. För att summera barnets tid på förskolan, prata om hur barnet upplevt sin tid hos oss, prata om allt det som barnet lärt sig och det positiva som hänt och om hur barnet känner inför skolstart. Vid enstaka tillfällen kan även yngre barn vara med om det är något specifikt problem eller om föräldrarna så önskar.”

(Intervju 3)

Ett antal av respondenterna beskriver att de äldre barnen får vara med ibland, det beror på situationen och vad som ska tas upp. Någon av respondenterna har även de små barnen med

under utvecklingssamtalet. Jag ställde frågan om barnet är närvarande under utvecklingssamtalet och då har i huvudsak alla respondenter svarat att barnen inte är närvarande på grund av att de är för små. Några utav respondenterna har dock svarat att de äldre barnen samt de som ska börja förskoleklass ibland får lov att vara med och ibland även hålla i sitt utvecklingssamtal. Något som är ofta förekommande i svaren är att det kanske inte är så lämpligt för barnet att vara med under utvecklingssamtalet då det kan framkomma familjeangelägenheter och att ibland kan det vara något specifikt som ska diskuteras, vilket inte är passande för barnet att höra. En annan respondent menar att:

”Ibland och ibland inte, beror på vad som ska tas upp. Det kan vara både roligt och lärorikt att låta även yngre barn delta, att själva få beskriva och visa. Har haft barn med ibland och det har fungerat bra samt att barnet känt delaktighet/stolthet över det som visats och sägs.”

(Enkät 4)

Citatet ovan är ett exempel på hur några förskolor har valt att göra inför ett utvecklingssamtal. Barnet får då möjlighet att visa hur hen trivs och även berätta själva om vad hen tycker om att göra på förskolan. Barnet får även chansen att prata med förskolläraren och föräldern som är med. Dock gäller detta oftast bara de äldre barnen.

Barnkonferens

Respondenterna beskriver att de diskuterar och pratar om och kring barnet tillsammans med sina kollegor. En av förskolorna använder sig av ”barnkonferens” där de tillsammans i arbetslaget diskuterar och för anteckningar om barnet inför utvecklingssamtalet.

Respondenten berättar att de inför utvecklingssamtal:

”Tittar på bilder och så fyller jag i det här, vi har ju powerpoint ... det här programmet, tittar på bilder och fyller i, nån gång har jag antecknat vad dom säger, och sen samtidigt pratar jag med mina kollegor, om det är nått som dom tycker jag ska lyfta upp eller som jag har missat och jag inte har sett. Vi är ju olika som individer.”

(intervju 6)

De flesta vill ha stöd från sina kollegor så att de har uppfattat barnet rätt eller om det är något mer som kollegorna har funderat över och vill att man ska ta upp på utvecklingssamtalet. De går även igenom de gamla anteckningarna från föregående utvecklingssamtal för att se vad

som skrevs där och för att få ett perspektiv på hur de har arbetat med detta sedan föregående utvecklingssamtal.

Relationer med föräldrarna

Respondenterna beskriver förhållandet med föräldrarna som en viktig del av deras arbete, det är viktigt att ha en öppen relation men ändå kunna dra en viss gräns, du bör inte ha en kompisrelation med föräldrarna utan anta en professionell roll. Det är också viktigt att föräldrarna känner trygghet när de lämnar sina barn och en av respondenterna uttrycker:

”Det är ju den man har.. den dagliga kontakten...att man har ett öppet...att man pratar och kan diskutera det som behövs och att dom känner sig trygga framförallt [...]”

(Intervju 5)

Respondenterna tycks vidare mena att det är viktigt att påpeka för föräldrarna att deras intentioner är att jobba som ett team, pedagogerna och föräldrarna måste alltid antas arbeta för barnets bästa, i alla lägen:

”[...]det är viktigt att vi ser till barnets bästa, både föräldrarna och vi och jag menar...tycker föräldrarna nånting så får vi ju ta det...det kan vi ju inte...det är ju deras barn, dom känner dom bäst! [...]”

”(Intervju 6)

Respondent nummer sex påpekar åtskilliga gånger att relationen med föräldrarna är ytterst viktigt, att man måste kunna ha ett nära samarbete och att barnen och deras föräldrar ska känna sig trygga på förskolan, annars gör man inget bra jobb som pedagog.

Respondenterna pratar även om att det är viktigt att man möter föräldrarna som egna personer och inte alltid som Lisas mamma eller pappa och att pedagogen påpekar att föräldrarna är viktiga, att de får lov att höras och synas på förskolan för de vill ha delaktiga föräldrar, det finns skrivet i läroplanen också, att föräldrarna ska vara delaktiga och att det är pedagogernas ansvar att de vill och får möjlighet att vara det.

Något som också kom på tal är hur pedagogerna ska arbeta för att integrera föräldrar som har annat modersmål än svenska, en problematik som kan ge upphov till missförstånd och att inte all information kommer ut.

Respondenten beskriver hur de ska försöka arbeta för att integrera alla föräldrar, oavsett modersmål.

”[...]sen har vi en pedagog som ställer upp också och översätter arabiska, vi har många arabisk-talande och så då ställer hon upp. Jag tror att det är därför allt inte kommer fram, det här att det som dom vill ha sagt, för att dom är osäkra på vad det är dom ska säga när de hämtar och lämnar. Och sen sparar dem allt till när man sitter här med en tolk.”

(Intervju 2)

Läroplanen som utgångspunkt

I enkäten och i intervjun ställde jag frågan om läroplanen har någon betydelse för utvecklingssamtalets innehåll och samtliga av respondenterna anser att allt i verksamheten är kopplat till läroplanen. Några påpekar att det alltid finns i bakhuvudet hos pedagogen, all dokumentation i barnens pärmar har koppling till läroplanen.

”Det är vårt styrdokument och viktigt att föräldrarna känner till den. Jag brukar rekommendera föräldrarna att läsa den för att veta vad de kan förvänta sig av förskolan”

(Enkät 7)

”den finns ju i bakgrunden hela tiden, jag använder jättemycket läroplanen i dokumentationerna. att jag skriver in ett läroplansmål för att visa att det är vårt styrdokument..men när jag har samtal...då sitter jag ju sällan och pratar utifrån den såhär..visst att man nämner att man har läroplanen och att det är vårt styrdokument och att vi utgår från det”

(Intervju 5)

Två respondenter rekommenderar föräldrarna att läsa läroplanen för förskolan för att de ska få en inblick i varför förskolan agerar som den gör i olika sammanhang. En annan respondent menar att föräldrarna får en möjlighet att läsa in sig på vilka förväntningar man kan ha på förskolan och verksamheten. Något som är återkommande i respondenternas svar är att man måste ha något att luta sig mot, att man försvarar sin verksamhet och dess innehåll genom att hänvisa till läroplanen. Några enstaka respondenter beskriver att de använder läroplanens mål och syfte som en grund för utvecklingssamtalets innehåll, det är ifrån läroplanen som samtalets innehåll grundas och konstrueras.

Fokusmål

Respondenterna på en av förskolorna väljer ut olika fokus-mål för terminen och sedan använder de dem i sitt genomförande av utvecklingssamtalet:

”Barnets lärande den senaste terminen, och då kanske man väljer ut dem, det som vi har valt att fokusera på och så lyfter man fram det till alla. Dom utvecklar kanske inte allting hela tiden. Så, men det finns ju inget specifikt som jag tycker är viktigast utan det e mer vad man valt att fokusera på, som man lyfter.”

(intervju 4)

När det kommer till utvecklingssamtalets innehåll så går inte meningarna isär särskilt mycket, respondenterna är överens om att det är bilden av barnets utveckling och lärande som ska konstrueras tillsammans med barnets föräldrar. Respondenterna hänvisar till läroplanens mål och påpekar att deras underlag bygger på de olika målen som de satt upp för verksamheten.

Analys

Här analyseras resultatet med teorin i två olika kategorier baserade på forskningsfrågorna.

Hur konstruerar pedagogerna struktur inför genomförandet av utvecklingssamtalet?

En röd tråd genom litteratur och föregående forskning är att relationen med föräldrarna är ytterst viktigt när det handlar om utvecklingssamtal, det är av högsta vikt att pedagogen som utför utvecklingssamtalet har en god relation med föräldrarna för att inge förtroende.

Respondenternas svar kan inte tolkas på något annat vis än att relationen till barnets föräldrar är viktig, pedagogerna och föräldrarna ingår en typ av delad vårdnad när barnen börjar på förskolan (Gars 2006).

Åberg & Lenz Taguchi (2005) förespråkar lyssnandet pedagogik, att det är av yttersta vikt att bjuda in föräldrarna i verksamheten. Alla föräldrar vill, i olika former, delta i sitt barns vardag och det är upp till pedagogerna att se till så att de lyssnar lika mycket på föräldrarna och att de är lyhörda på hur föräldrarna upplever verksamheten och framförallt sitt barns trygghet och trivsel på förskolan. En annan viktig aspekt är också att förklara för föräldrarna att de har rätt att ha inflytande i förskolans verksamhet men också att förtydliga att det inte kan tolkas som att de kan bestämma hur verksamheten ska utformas. Detta arbetar respondenterna med varje dag, interaktionen mellan hem och förskola.

Ett utvecklingssamtal kan förberedas på många olika vis, enligt ett konstruktionistiskt perspektiv bör utvecklingssamtalet ses som något föränderligt, att konstruera ett samtal tillsammans med barnet kan ge en helt annan mening till utvecklingssamtalet.

Respondenterna ger många konkreta förslag på vilka förberedelser som är viktiga och hur de förbereder sig inför ett utvecklingssamtal. Ett återkommande svar hos respondenterna är att man ska förbereda anteckningar, dokumentation, barnets pärm/portfolio, ha med sig aktuella foton eller filmsnuttar som barnen har varit med i, i verksamheten, det vill säga att de konstruerar bilden av barnets utveckling. Det är också viktigt att man förbereder med en inbjudan till samtalet där man som förälder oftast får en uppgift som att låta barnet, eller vårdnadshavare, svara på frågor om hur de upplever att barnet har det på förskolan. Ur ett konstruktionistiskt perspektiv på planeringen inför utvecklingssamtalet så speglar pedagogens barnsyn hela utvecklingssamtalet. Det är därför viktigt att pedagogerna är öppna för nya sätt att se på saker, att de kan se barnet från flera håll och att förskolläraren konstruerar frågor inför samtalet baserat på just det barnet (Dahlberg 2003). Förutsättningarna för ett samtal ser olika ut från förskola till förskola och från samtal till samtal, det viktigaste är ändå att ha skapat en god relation till föräldrarna så att det finns ett ömsesidigt förtroende för varandra. Utan tillit till varandra så blir samtalen oftast inte så utvecklande. Så tolkar jag också mina respondenters svar; att man måste ha förutsättningarna för ett utvecklingssamtal, en god relation med föräldern gör att samtalet flyter på bra och det behöver inte uppstå missförstånd.

Hur konstruerar pedagogerna innehåll inför utvecklingssamtalet?

När det kommer till genomförande och innehåll i utvecklingssamtalet så handlar det om att konstruera en bild av barnets utveckling och lärande tillsammans med föräldrarna, de har ju en syn på barnet och pedagogerna ser barnet i andra situationer och kan därför se andra sidor hos barnet. De flesta respondenterna är överens om att barnet kan vara med när hen är lite äldre och kan prata och förklara själv, men det är ingen som riktigt tror att de minsta barnen kan vara med på ett utvecklingssamtal, vilket man kan anta inte stämmer överens med det konstruktionistiska synsättet som de flesta av förskolorna troligtvis har, då de är inspirerade av Reggio Emilia. Många har också svarat att det beror helt på vad som ska tas upp och att det kanske inte är så bra för barnet att vara delaktig i alla samtal. Respondenterna och Gars (2006) resonerar kring om barnet har möjlighet att förstå och reflektera kring det som sägs om dem

under ett utvecklingssamtal. De barn som är delaktiga i utvecklingssamtalet blir oftast involverade i diskussionen och pedagogen ställer frågor som barnet får svara på.

Respondenterna är rörande överens om att läroplanen ligger till grund för verksamheten och att det är viktigt att kunna ha något att visa upp för föräldrarna, varför gör de si och varför gör de så. Några respondenter rekommenderar föräldrarna att ta del av läroplanen för att veta vad de kan förvänta sig av förskolan. Det är ingen av respondenterna som redovisar läroplanen för föräldrarna utan de rekommenderar föräldrarna att läsa om de är intresserade. Respondenterna menar vidare att det inte är många föräldrar som är intresserade av att lyssna när man hänvisar eller pratar om läroplanen. Det står inte heller någonstans i läroplanen *hur* ett utvecklingssamtal ska hållas, det är upp till varje pedagog att bestämma men det står *vad* utvecklingssamtalet ska innehålla och att fokus ska ligga på barnets utveckling och lärande. Det ska inte bara vara informationsutbyte med föräldrarna.

Utvecklingssamtalets innehåll grundar sig främst på samtalsunderlaget där fokus ligger på barnet, hens trivsel och trygghet i förskolan och i hemmet (Markström & Simonsson, 2013). Om man sedan tittar i läroplanen för förskolan så är det upprepade gånger skrivet att utvecklingssamtalet ska baseras på barnets utveckling och lärande. Det är sedan upp till pedagogerna att ta ansvar för att detta tas upp.

Diskussion

I denna del kommer jag först att göra en metoddiskussion där jag diskuterar för- och nackdelar med mitt metodval, sedan en del där jag diskuterar resultatet av min empiriska undersökning.

Metoddiskussion

Jag har gjort en enkät-studie samt en fördjupad intervjustudie där pedagogerna har fått beskriva hur de planerar och genomför ett utvecklingssamtal samt vad de anser bör finnas med i ett utvecklingssamtal. Det har varit varierande svar men ändå har samma ord och enligt min tolkning, typ av innebörder återkommit i svaren. I efterhand har jag reflekterat över om det hade varit bättre att åka ut till respektive förskola under t.ex. en planeringsdag och fått pedagogerna att genomföra enkäten under tiden som jag var närvarande, eventuellt kunde det ha inneburit mer svarsmaterial att arbeta med i min resultatdel. När jag insåg att enkätsvaren inte skulle ge mycket mer i resultatdelen så var det inte något mer alternativ, enligt mig, förutom att bege sig ut och genomföra intervjuer. Intervjuerna gav ett mer fylligt resultat och i efterhand skulle jag ha genomfört intervjuerna direkt istället för enkäter.

Resultatdiskussion

Pedagogerna förbereder sig genom att under en tid före själva samtalet observera och samla material som behandlar barnets utveckling och lärande. Merparten av respondenterna skickar också hem ett samtalsunderlag som föräldrarna får fylla i, ibland är det enskilt och ibland tillsammans med barnet. Detta kan också vara ett sätt för pedagogerna att interagera med föräldrarna, de får något konkret att tala om. Wallin (2003) påpekar vikten av den dagliga kontakten mellan pedagoger och vårdnadshavare, att man inte alltid behöver bestämma en tid för ett samtal utan att man även ska ta tillvara på de samtal som äger rum vid hämtning och lämning på förskolan. Dessa dagliga samtal är en bra grund för det senare utvecklingssamtalet och ger också föräldrar och pedagoger en chans att bygga en bra relation (Åberg/Lenz Taguchi 2005). Några utav respondenterna arbetar på förskolor i invandrartäta områden och de beskriver problematiken med föräldrar som har annat modersmål än svenska, det är svårt att bygga en relation utan att ha språket men att de försöker på alla sätt att bygga upp en bra relation genom att använda sig av språkprogram på t.ex. ipaden eller genom att skriva brev, med hjälp av pedagoger med annat modersmål än svenska. Dock så finns det mycket hjälpmedel att ta till i kommunen, de mesta av informationen kring förskolan finns att få på olika språk men det är klart att det måste jobbas mer på att integrera alla i förskolan. I

läroplanen för förskolan beskrivs vikten av de informella samtalen då förskolan ska ha en bra relation till hemmet, för att få en bra relation till barnet så bör man börja med att ha en bra relation till föräldrarna. I vissa fall så har föräldrarna inte tid eller möjlighet att stanna och prata några längre stunder och då måste man ta tillvara på de stunderna som då ger informella samtal (Skolverket, 2011). Det är också intressant att flera av respondenterna lyfter att det skulle vara föräldrarnas önskemål som styr när det kommer till utvecklingssamtalets innehåll, när det i själva verket regleras i läroplanen på förskolan om hur innehållet bör se ut, fokus på barnets utveckling och lärande samt trygghet och trivsel på förskolan. Det är skrivet i styrdokumentet att föräldrarna ska ha inflytande i verksamheten och givetvis ska deras önskemål också uppmärksammas och att låta föräldrarnas önskemål finnas med i innehållet på utvecklingssamtalet, tror jag, gynnar samarbetet mellan hem och förskola. Det är ju lite olika intressen som kanske spelar in, föräldrarna är intresserade av hur deras barn trivs och vill främst prata om det och förskolläraren vill diskutera barnets utveckling och lärande, då blir det lite av en intressekonflikt och pedagogerna bör därför se det ur föräldrarnas perspektiv också och konstruera frågor och samtalsunderlag som gynnar både hem och förskola. Simonsson och Markström (2013) visar i sin studie om utvecklingssamtal att det är mycket viktigt med relationen mellan föräldrar och pedagoger, ett utvecklingssamtal där föräldrar och pedagog inte har något förtroende för varandra, blir inget bra utvecklingssamtal. Detta påtalas även av Gars (2006), att kontakten mellan förskolan och hemmet är ytterst viktig då man måste samarbeta för att kunna dra nytta av varandras erfarenheter kring barnet och dess utveckling. Barnet visar troligtvis en sida på förskolan och en annan i hemmet, det är därför viktigt att hem och förskola kommunicerar med varandra och kan delge varandra information om hur barnet är i olika situationer.

Enligt den reviderade läroplanen för förskolan (Skolverket, 2011) så har förskolläraren ansvar för att det genomförs utvecklingssamtal samt vad de ska ha för innehåll, det står även att det är arbetslagets ansvar att genomföra samtalet. Därmed är det en tolkningsfråga om huruvida barnskötaren kan genomföra samtalet eller om det specifikt är förskolläraren som skall genomföra det. Detta kopplas till arbetslagets roll som också har en stor del i läroplanen för förskolan (a.a).

I resultatet beskrivs barnens delaktighet i utvecklingssamtalet och det är många av respondenterna som anser att barnen är för små eller att det kan tas upp känsliga ämnen och att det då kan vara olämpligt för barnen att vara med under utvecklingssamtalet. Då studien

grundar sig i konstruktionistiskt perspektiv så ser jag på utvecklingssamtalet som något som man konstruerar efter barnet som person, det finns inte ett utvecklingssamtal som är det andra likt då det ska handla om ett specifikt barn och dess utveckling och lärande (Dahlberg, 2003). Det är intressant att mina resultat då pekar på att många pedagoger gärna vill ha ett underlag som i princip skulle betyda att utvecklingssamtalet ser likadant ut för varje barn när de i själva verket skulle sträva efter att få in mångfald och att utvecklingssamtalet konstrueras efter varje barns behov och utveckling. Men med det är det inte sagt att varje utvecklingssamtal blir likadant då det ju handlar om att visa varje enskild individs utveckling och lärande. Möjligen kan det ha att göra med att förskolläraren har fått ett större ansvar och mer arbetsuppgifter på förskolan, det är idag inte så att pedagogerna ”bara” ska vara med barnen. Verksamheten ska utvärderas och det ska reflekteras med barnen och i arbetslaget. Arbetsuppgifter såsom administration och underhåll på förskolan tar mycket tid från barngruppen och pedagogerna. Pedagogerna behöver gå ifrån barngruppen för att genomföra sin planering och färdigställa pedagogisk dokumentation, det tar mer och mer tid från barngruppen och kanske är det så att förskolläraren idag har ett tungt arbete där stort ansvar vilar på deras axlar.

Förslag till fortsatt forskning

Det hade varit intressant att göra en studie där föräldrarna får berätta om vad de vill veta på ett utvecklingssamtal. Hur vill de bli delaktiga och vad vill de ha inflytande över och hur pedagogerna och föräldrarna ser på barns deltagande i utvecklingssamtalet? Det skiljer sig troligtvis i hur pedagogerna ser på utvecklingssamtalet och hur föräldrarna ser på utvecklingssamtal.

Referenslista

- Bertilsson, L. & Åberg, B-M. (2004). *Mötas eller mätas. En studie om individuella utvecklingsplaner i förskolan*. (Kandidatuppsats) Kristianstad: Institutionen för lärarutbildningen, Högskolan Kristianstad. Hämtad 2014-12-03 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:229597/FULLTEXT01.pdf>
- Bjervås, L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: en diskursanalys*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011. Göteborg.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dahlberg, G. (2003, mars). Är olikheten vår största likhet? *LOCUS* (nr 2/03). Hämtad 2014-11-25 från http://www.pedag.umu.se/digitalAssets/19/19673_tidskrift2_03locus.pdf
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A.R. (1999). *Beyond quality in early childhood education and care: postmodern perspectives*. London: Falmer.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Gars, C. (2002). *Delad vårdnad: föräldraskap och förskolläraryuppgift i den offentliga barndomen*. Diss. Stockholm: Univ., 2002. Stockholm.
- Gars, C. (2006). *Utvecklingssamtal: en berättelse om barn, föräldrar och förskollärare*. Stockholm: HLS förlag.
- Hujala, E., Turja, L., Filomena Gaspar, M., Veisson, M. & Waniganayake, M. (2009, mars). Perspectives of early childhood teachers on parent–teacher partnerships in five European countries. *European Early Childhood Education Research Journal* (Vol.17, Nr.1, s.57-76) Hämtad 2014-12-01 från <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13502930802689046>
- Hultman, K. (2007). *Att förändra i praktiken – rapport från förskoleprojektet, ett delprojekt inom projektet Farstaskolan*. Stockholm: Kompetensfonden
Hämtad 2014-03-15 från <http://www.pedagogstockholm.se/Web/Core/Pages/Special/DocumentServiceDocument.aspx?fileid=0ef269881a7d4ebfb6bde78ac5836979>
- Kennedy, B. (1999). *Glasfåglar i molnen: om temaarbete och dokumentation ur en praktikers perspektiv*. Stockholm: HLS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation: om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete*. Stockholm: HLS.

Markström, A. (2008). Förskolans utvecklingssamtal: ett komplex av aktiviteter i tid och rum. *Educare* : artiklar 2008. (S. 51-67).

Markström, A. (2011). Utvecklingssamtal i förskolan- en bedömningspraktik. *Resultat Dialog*. Linköping: Linköpings universitet. Hämtad 2014-09-13 från <http://www.vr.se/download/18.9b19d771342fcdf4fc8000676/Resultatdialog2011-utbildningsvetenskaplig-forskning.pdf>

Markström, A. & Simonsson, M. (2013). Utvecklingssamtal som uppgift och verktyg i förskollärares professionssträvande i interaktion med föräldrar. *Nordic Early Childhood Education Research Journal* (Vol. 6. Nr 12, s. 1-18). Hämtad 2014-02-07 från <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/355/594>

Markström, A. & Simonsson, M. (2013). *Utvecklingssamtal: kommunikation mellan hem och förskola*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Nordin-Hultman, E. (2004/rev.2011). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Stockholm: Univ., 2004. Stockholm.

Skolinspektionen (2012). *Kvalitetsgranskning – förskola, före skola- lärande och bärande*. Stockholm: Skolinspektionen. Hämtad 2014-04-20 från <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/forskola-2011/kvalgr-forskolan2-slutrapport.pdf>

Skolverket (2011). *Läroplanen för förskolan, reviderad 2010. Ändringar från 2011*. Stockholm: 2011

Skolverket (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation*. Stockholm: 2012

SAOL₁₃ (2006), Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket (13:e upplagan) Hämtad 2014-02-15 från http://www.svenskaakademien.se/svenska_sprak/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

Svenska språknämnden (2000). *Svenska skrivregler*. (2., [utök.] uppl.) Stockholm: Liber.

Steinberg, J.M. (2008). *Professionella samtal: konsten att leda medarbetarsamtal*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Villanueva Gran, T. (2010). Det årliga mötet behöver utvecklas.
Tidningen förskolan (nr.6 2010-08-13). Hämtad 2014-11-25 från
<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2010/08/13/arliga-motet-behover-utvecklas>

Wallin, K. (2003). *Pedagogiska kullerbyttor: en bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förlag

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Bilagor

Bilaga 1.

Utvecklingssamtal i förskolan

-en enkät kring hur förskollärare förbereder och genomför utvecklingssamtal.

Denna enkät gör jag som undersökningsmaterial till min c-uppsats och jag kommer att sammanställa alla svar och använda mig av det i min empiri.

Var vänlig och skriv så utförligt som möjligt på fråga 3-8, tack.

1. Hur länge har Du arbetat som förskollärare?
2. Vilken form av förskola arbetar Du på? Vilka åldrar arbetar du med? Har förskolan någon speciell pedagogisk inriktning?
3. Hur förbereder Du dig inför ett utvecklingssamtal? Vilken form av dokumentation använder Du dig av? Varför?
4. Får föräldrarna några uppgifter inför ett samtal, s.k. samtalsunderlag? Vilka? Har ni möjlighet så får ni gärna bifoga dessa underlag tillsammans med era svar.
5. Vilka punkter är viktiga att ha med på ett utvecklingssamtal?
6. Är barnet närvarande vid utvecklingssamtalet? Motivera ditt svar.
7. Har läroplanen någon betydelse under utvecklingssamtalet? Ge förklaring till ditt svar.
8. Är det något övrigt som Du vill tillägga?

Ett stort tack för att Du tog dig tid att svara på mina frågor och hjälper mig i min undersökning.

Tack.

Mvh Annika

Förskola

Föräldrafrågor inför Utvecklingssamtal Välkomna till utvecklingssamtal för

Datum: _____ / _____ 20 _____ Kl: _____

Hur uppfattar ni att ert barn trivs på förskolan?

Vad berättar ert barn om förskolan hemma? (ex. kamrater, aktiviteter etc.)

Vilka starka sidor/egenskaper har ert barn?

Vad leker, vilka intressen har ert barn just nu?

Vad vill ni att vi stödjer och uppmuntrar i ert barns utveckling?

Bilaga 3

Intervjuguide

1. Hur länge har du varit yrkesverksam?
2. Har denna förskolan en pedagogisk inriktning?
 - Påverkar denna inriktningen dig i ditt sätt att se på utformningen/syftet med utvecklingssamtal? Hur i så fall?
3. Hur förbereder du dig inför utvecklingssamtalet?
 - Använder du dig av någon mall sk. Samtalsunderlag? Vad är syftet med detta underlag? Saknar du någon fråga/ämne i underlaget? Vad i så fall?
 - Får föräldrarna någon uppgift att förbereda sig på inför utvecklingssamtalet? Vad är syftet med den uppgiften?
 - Arbetslagskonferans? Diskuterar ni i arbetslaget eller ni förbereder allt själv?
 - Får barnet någon uppgift att förbereda sig på inför utvecklingssamtalet? Syftet med den uppgiften?
4. Vilka punkter är viktigast att synliggöra/lyfta fram under utvecklingssamtalet?
 - Vad MÅSTE du synliggöra? Beskriv varför detta är viktigast!
5. Inför genomförandet av utvecklingssamtalet, vad är viktigt att tänka på?
 - Plats? Använder ni något speciellt rum? Motivera.
 - Tid? Hur lång tid avsätts till utvecklingssamtalet?
 - Barnets medverkan? Anser du att barnen ska vara med på utvecklingssamtalet? Beskriv varför du svarar ja/nej.
 - Hur vill du att relationen med föräldrarna ska vara?
 - Hur kan du i planering och genomförande bidra till det?
6. Vilken roll har läroplanen för förskolan 98/10 när du planerar och genomför ett utvecklingssamtal?

Finner du stöd i läroplanen när du ska planera inför utvecklingssamtalet? Hur i så fall?